

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Ethica Epistolaris Seu Epistolae Morales Ad usum
familiarem Vario Argumento Scriptæ**

Pexenfelder, Michael

Dilingae, 1686

L. Georgio Cervino, Nil admirari.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-69435](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-69435)

*Columba in Itinere, ut lecta meditetur,
Accipiter in Prædicatione, ut Christo prædam
capiat,*

Passer in Refectorio, ut communia comedat.
Hæc ex annosis, non cariosis Sanctæ simplicitatis tabulis, quarum hodie quoque usus est, quotidianis exemplis confirmatus. Vale, & lætare, te catenam ferreæ voluntatis (ut Augustinus ait) quâ ligatus tenebaris, in nobiliora vincula mutâsse, & cum ijs in libertatem filiorum DEI evolâsse.

L.

GEORGIO CERVINO,

Nil admirari.

Respondeo ad quæstionem à te propositam, ad *Ethicæ* disciplinam cumprimis spectantem; in hac enim potissima disputatio agitur inter doctos, quæ sit illa naturalis beatitudo, de qua Philosophi Veteres ac Recentiores magna ambitione, vel potius contentione disputant. Antiquis placuit in tres maximè opiniones discedere. Quidam *beatorum* dicunt hominem, omni affectu vacuum, & tanquam aliquam Ideam Platoniam, ab
omni

omni sensu remotum. Alij beatitudinem in vacuitate doloris ac molestiæ ponunt, nullâ mentis vel corporis ægritudine interturbatâ. Alij in medio incedunt, & inter sensum ac consensum discrimen faciunt; felicitatem in Rationis dominio collocant. Missis reliquis Philosophantium placitis, si, beatè vivere, est omni dolore ac molestia carere, quem tu mihi beatum dixeris, cùm nemo mortaliū non debeat mortalia pati? Hic verum est illud: *Homo sum, & nihil humanum à me alienum puto*; communes patimur manes; virtutis cos est miseria, dolor, & molestia. Quo te cunque verteris, non evitabis hanc necessitatem:

*Non enim gaze, neque consularis
Submovet lictor miseros tumultus
Mentis, & curas laqueata circum
Tecta volantes. Horat. lib. 3. Oda. 1.*

Ibidem.

-- *Timor & mina
Scandunt eodem, quò Dominus: neque
Decedit arata triremi, &
Post equitem sedet atra cura.*

Verè Seneca: *Non sentire mala sua, non est hominis; non ferre mala sua, non viri.* Primitiæ vitæ nostræ fletus est: primi flores la-

Bb 5

cri-

crimæ; hinc auspicia sumimus; primum lucis tributum est, adversa ferre; atque hæc vestigalia per reliquas ætates pendenda sunt; imaginaria ergo est hæc beatitudo, & extra mortalem conditionem posita. Neque sapientius philosophari sunt, qui beatitudinem naturalem in moderamine affectuum constitutam arbitrabantur: opus est hîc magnâ luctâ; crebrior recurrit pugna, rarior victoria, an hoc est beatum esse? de quo usurpes illud:

Pugnare, stare, vincere,

Pugnare, stare, vinci.

At affectiones omnes exuere, id quidem pro Stoico figmento habendum; sed hæc pluribus disputare, non est hujus loci, nec chartæ. In fronte epistolæ beatitatem tibi apprecor, quia te *nil admirari* jubeo. Venerisimum vatem audi, Ethicè poëtantem. In lib. 1. epist. 6. canit:

*Nil admirari, propè res est una, Numici,
Solâque, quæ possit facere ac servare beatum.*
Paradoxum hoc alicui videri possit, cum admiratio sit affectus maximè homini proprius; hunc humanæ naturæ adimere, quid sit aliud, quàm eam evertere, cui non minùs peculiariter, *ridere & admirari*, quàm equo *hinnire*.
Quid

Quid, quòd ipsa Philosophia ortum habet ex admiratione : vulgato verbo dicitur : *Propter admirari ceperunt homines philosophari* ; quod idem de reliquis scientijs asserendum. Nam ratio, cur admiremur, est, quia causas rerum ignoramus ; quibus cognitis cessat admiratio. Igitur scire cupimus, ut admirari desinamus. Et cur homines rudes mirantur, si audiant ex Mathematicis, Solem esse centies & sexagies majorem terrâ, cum ipsis haud amplior, quam sesquipedalis discus videatur : causa est ignorantia. Si enim cognoscerent distantiam solis à terra, facilè inducerent animum, hòc minorem apparere, quò longiùs distitit ab aspectu. Exemplum vulgare in rusticello quopiam sume, qui è pago suo primùm egressus, pedem in urbem intulit. Hic ei omnia nova, & incognita, ideòque mirabilia apparent : ædes, fora, fontes, templa, palatia ; strata viarum, incolarum diversi mores & vestes, & quidquid demum in oculos vel aures incurrit, in eo stupet, & mirabundus hæret. Non perinde alius ex eodem pago, qui sapius ruri in civitatem se conferens, sapius conspexit & loquentes audivit oppidanos ; pauca ei mirabilia, quia plera-

pleraque jam antè cognita. Ad Horatium redeo, cui suffragatur M. Tullius lib. 3. Quæst. Tuscul. ubi ait: *Hæc nimirum est illa præstans & Divina Sapiëntia, perceptas & pertractatas res habere; nihil admirari, cum accideret; nihil, antequam evenerit, non evenire posse arbitrari.* Idem lib. 4. *ibid.* Quid enim videtur homini sapienti magnum in rebus humanis, cui æternitas omnis, totiusque mundi nota sit magnitudo? nam quid aut in studiis humanis, aut in tam exigua vite brevitate magnum sapienti videri potest, qui semper animo sic excubat, ut ei nihil improvisum accidere possit, nihil inopinatum, nihil novum? Ridet Seneca tanquam pueros, qui rerum novitate capti, in admirationem trahuntur. Ejus verba tibi recito. *Quid inter nos & pueros interest, nisi quòd nos circa tabulas & statuas insanimus? Illos reperti in littore calculi leves, & aliquid habentes varietatis delectant; nos ingentium macula columnarum: sive ex Ægypti arenis, sive ex Africa solitudinibus advecta, porticum aliquam, vel capacem populi cœnationem ferunt. Miramur parietes, tenui marmore inductos, cum sciamus, quale sit, quod absconditur:*

lis nostris imponimus. epist. 115. Sapientissimi Regis effatum est, Nihil sub sole novum. Eccli. c. 1. v. 10. causam subjungit. Nec valet quisquam dicere: Ecce hoc recens est: id enim præcessit in sæculis, quæ fuerunt ante nos. Quid igitur admiramur tanquam nova, quæ sunt vetera? Omnia cum tempore eunt, atque prætereunt; præteritis succedunt præsentia, & his futura:

*--- Nempe omnia, quæ nunc
Miramur, priscis ea visa, auditæque sæclis.*

Et Horat. de Arte Poëtica:

*--- Mortalia facta peribunt;
Multa renascentur, quæjam cecidère, cadentque,*

Quæ nunc sunt in honore.

Sapienter nostri avi Historicus: *Humanis in rebus sæcula ac personæ intereunt, causæ & eventa eadem recurrunt.* Ergo rectè Horatius asserit, viro sapienti nihil admirandum esse. Illud potiùs habet controversiam, cur beatum efficiat, qui nihil miretur. An verò ideo beatorum ac felicium quis in numero reponendus, qui mare navigans (exempli gratiâ) prævidit tempestatem, certissimo interitu navim, vectorésque involuturam: an beatus, qui præfagijt, hostem armis

mis

mis & consilijs prævalentem, ingentem patriæ cladem illaturum, & omnia evastaturum? at non miratur: an ideo expers miseriæ? Si Horatio fidem adhibemus, beatus est, quia nihil ei repentinum, nihil non provisum, & prospectum, adeoque nihil mirabile. Sed num sede morantur in una, miserum & beatum esse? an prævisio & præcognitio faciunt, ut malum non sit, quod constat naturæ adversum & calamitosum esse? an præmeditatio animos addit, ut nihil aut parùm sentiat, quod ferendum est? cum è contrario, juxta eundem Poëtam, qui pectus non præparavit rebus duris & perpeffu gravibus, abjectus & desperatus jaceat, nec se erigere possit; quod illi accidit,

*Qui quidquid vidit, melius, peiusve sua spe,
Defixis oculis, animoque & corpore torpet.*

Qui scilicet fixis attonitus hæret oculis, nec præ admiratione satis capit fortunam, cum indulget, nec satis aversatur, cum premit; hinc animi, corporisque torpor & abjectio. Id quod videmus in navigantibus, qui nec secundis, nec adversis ventis nôrunt vela pandere; præsertim si quævis inopina mirantur, & intus patiuntur turbines, à qua-

tuor

tuor plagis flantes, hoc est, quatuor perturbationes animi, de quibus Poëta :

Gaudeat, an doleat : cupiat, metuátve.
Nihil interest, an simul ab his ventis infestetur, an ab uno impetatur ; an lætiora admirando sinat se occupari improbo gaudio, an fractus dolore tristibus cedat, quæ miratur, & odit ; an, quæ excitant admirationem, cupiat & desideret sibi obtingere, nec prius quiescere possit ; an instantium malorum specie agitatus, palleat metu, & obstupefactus obtutu hæreat defixus in uno. Itaque, qui cupit, admiratur, & qui timet, admiratur ; sed non eodem modo. Nam qui cupit, ita admiratur, ut id, quod admiratur, expetendum esse existimet ; qui metuit, fugiendum esse. An non igitur beatum & felicem dixeris, qui se ventis tam diversis jactandum non permittit ? qui nec gaudio inani effertur, nec cupiditate sinistra abripitur, nec timore deijcitur, nec dolore dissolvitur ? Quod cæteri metuunt, dolent, cupiunt, quò gaudent, ipse in animum non admittit, malaciam pectoris turbari non sinit, quia nihil ei novum & repentinum, ideóque nec admirandum accidit. Periculum aliquem cogita, cujus constantiam nec cœli
minat

minæ vel rûinæ concussissent. De talibus viris loc. cit. noster Horatius:

*Hunc Solem, & stellas, & decedentia certis
Tempora momētis, sunt qui formidine nulla
Imbuti spectant.*

Fortè navi vehebatur Pericles Dux Atheniensium, cùm repenti cœpit Sol deficere, & eclipsin pati. Subtractionem solaris luminis cepit primò mirari gubernator navigij, de nique ad insperatam obtenebrationem, velut exanimis, concidere. Hunc metum ademit ei Pericles, oculis navarchi pallio injecto & oppanso, cum dicto, ita solis defectionem contingere, Lunæ inter Solem & terram interposito. Desijt alter mirari, & formidare. Hæc tuâ gratiâ per modum epistolæ commentatus sum, in duos versus Horatianos; *Nil admirari* &c. unde videas, quàm late pateat Ethicæ studium, & Epistolare stadium, in quo concessum est decurrere cuicumque scribendi generi, modò observetur, ne supra familiare colloquium (de hoc enim agimus; aliter loquuntur Dij & Semidij) attollatur dictio, & jam in Rhetoricos, jam Historicos campos liberiùs excurrat: ne figuris & tropis Poëticiis involvantur audaciùs sensa, quòdque planum oporteret esse, altiùs in colles assurgat: quod clarum & perspicuum, in

obscuritatem deprimatur. Musis insigni-
 ter probabis tuam industriam, si meliores &
 acutiores quasdam sententias è Circo Poëtico
 selegeris, & vel in orationem prosam Παεγ-
 Φεγσιμῶς converteris¹, vel etiam commenta-
 riolo illustrâris; experieris nec verba, nec
 rem, verba sequentem, tibi defuturam; blan-
 dius cum numeris illabitur Ethica; mirabe-
 ris te Philosophum ex Helicone descenden-
 tem. Sed num ideo non eris beatus, quia
miraberis? Est quædam admiratio non ad
 incognita stupentis, sed cognitorum fructum
 experientis; quæ qualis sit, tibi nondum ex-
 plicavi. Jubet me finire Epistolarem Ethicam
 numerus *Quinquagesimus*, jam in alijs lu-
 cubrationibus mihi tolennis; annus, quo hæc
 scripsi & absolvi, mihi jam tertium *Jubilæus*
 esset, nisi trieteridem desiderarem. Quid: an
 ego tantillum ætatis spatium desiderem, quem
 loco *Jubilæi* exspectat beata, quod spero,
 ÆTERNITAS, cui hæctenus calamus meus
 laboravit? ad Æternitatis postes emerita nunc
 arma suspendo, & tibi, amicóque harum epi-
 stolarum Lectori valedico Horatianâ clau-
 sulâ:

*Vive, vale; siquid novisti rectius istis,
 Candidus imperti; si non, his utere mecum.*

Cc

IN.